

IDEJNO ARHITEKTONSKO REŠENJE RESTORANA U ŠKOTSKOJ CONCEPTUAL ARCHITECTURAL SOLUTION OF A RESTAURANT IN SCOTLAND

Katarina Tričković, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad*

Oblast – ARHITEKTURA

Kratak sadržaj – Rad obuhvata izradu idejnog rešenja restorana u Škotskoj i rešavanje problema implementacije novoprojektovane strukture u prirodni habitat. Na osnovu izvršenih analiza forme, funkcije, upotrebljenog materijala i atmosfere postojećih objekata postavljeni su modeli kojim se pristupa projektovanju podzemnih objekata. Tema rada u potpunosti je prilagođena ekološkim okolnostima, dok je forma objekta usklađena sa pejzažem svodenjem forme ispod zemlje.

Ključne reči: restoran, podzemni objekti, ekološki materijali, forma objekta

Abstract – The master's thesis includes the creation of a conceptual solution for a restaurant in Scotland and solving the problem of implementing the newly designed structure into a natural habitat. Based on the analyzes of the form, function, used materials and the atmosphere of the existing buildings, models were set up to approach the design of underground buildings. The theme of the work is fully adapted to the environmental circumstances, while the form of the object is harmonized with the landscape by lowering the form below the ground.

Keywords: restaurant, underground facilities, ecological materials, building form

1. UVOD

Izgradnja prostora za stanovanje je bio prioritet u razvoju društva i ljudskih zajednica. Nužnost usklađivanja stila života i građenja koji je u skladu sa raspoloživim resursima iz prirode u okruženju, bio je osnovni zadatak naših predaka.

U starijem kamenom dobu, kada su se bavili lovom i skupljanjem prirodnih plodova, ljudi su zaklon tražili u prirodnim šupljinama i pećinama. Prvi objekti za stanovanje, koje su ljudi gradili, bile su zemunice. U predelima bogatim šumama gradili su kolibe i brvnare.

Na močvarnom zemljištu ljudi su podizali sojenice. Na mestima bogatim zemljom, gradili su kuće od blata. Kasnije, kako se povećavalo iskustvo i znanje, ljudi su počeli da podižu svoje kuće nad zemljom. Sve do perioda industrijalizacije i modernizacije, razvitka saobraćaja i globalne razmene, koristili su se pretežno lokalni resursi. Prirodno okruženje oblikovalo je stil građenja objekata i određivao je materijale koji će se koristiti u izgradnji.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Ivana Miškeljin, vanr. prof.

Savremeni arhitektonski projekti prate razvoj društva i odgovaraju na njegove potrebe, te se sve više građevina projektuje u skladu sa ekološkim odrednicama.

2. STUDIJA SLUČAJA

Kriterijumi na osnovu kojih se vrši analiza postojećih objekata su forma, funkcija, upotreba materijala i atmosfera, a cilj analize je detektovanje modela kojim se pristupa projektovanju podzemnih objekata, kao i prepoznavanje načela kojim se prirodna svetlost i veštačko osvetljenje koriste u kreiranju karaktera arhitektonskog prostora.

2.1 Kuća za odmor Heroliti, Serifos, Grčka

Izgradnja mesta za život u savremenom društvu uključuje korišćenje dobara koja se nalaze u habitusu hominidna. Kuća na ostrvu Serifos, koju su projektovale Sinas Architects, predstavlja primer dobre prakse. Izgradnja se odvijala pomoću materijala koji čine da se kuća stapa u lokalni arhitektonski stil čiji je pečat kameni potporni zid. Grčka mediteranska sela obiluju niskim zidovima, koji su poznati kao kseroliti. Ova vrsta zida odgovara ekološkim uslovima, ali ukazuje i na kulturne aspekte lokalnog stanovništva, time što ne odstupa od dosadašnjeg načina izgradnje stambenog prostora. Od krucijalne važnosti je pronaći način na koji se čovek može uklopiti u prirodu, a način izgradnje ove kuće ukazuje na mogućnost prilagođavanja čoveka delu sveta koji je netaknut modernizacijskim i urbanizacijskim procesima. Dizajn kuće je stvoren tako da se uklapa u okruženje, čemu doprinosi posebno osmišljena izgradnja krova. Prekriven šljunkom i autohtonim žbunjem, čini da posmatrač ne vidi deo gde se završava prirodno stanište, a gde počinje kuća. Kuća ima 245 kvadratnih metara površine, kao i terase koje okružuju stambene prostore čije su nadstrešnice od bambusa.

Raspored bambusa na krovu stvara šare svetlosti i senke, što izaziva osećaj suživota sa prirodnim okruženjem. Volumen je podeljen u dva bloka, od kojih veći deo zauzima stambeni prostor i primarna -spavaća soba. Dve dodatne sobe nalaze se u manjem bloku uz podrum. Svaka soba ima svoje kupatilo, što omogućava svim osobama potpunu privatnost. U kući su korišćene drvene stropne grede koje su izložene iznad glave i ispunjene naizmeničnim delovima bambusa, koji prate zakrivljenu morfologiju kuće, poput pršljenova na kičmenoj moždini.

Bez obzira na to da li se ovakve građevine koriste kao prostori za život, odmor ili radne obaveze, njihova adekvatna ekološka izgradnja otvara lepezu mogućnosti da čovek bude deo prirode, a da pritom ne narušava njen prvobitni izgled, niti dominira u globalnom pogledu.

2.2 Terme Vals, Vals, Švajcarska

Iz ptičije perspektive zgrada je skoro nevidljiva. Vizija se ogledala u stvaranju objekta koji podseća na pećinu. Livada na padini brda se spušta da bi se horizontalno širila na terasu koja u proleće izgleda kao tepih plavog cveća. Ovo polje krasi pukotine od prozirnog stakla i četvrtasta podloga od sijalica. Krov je zaštićen od livade jednostavnim ogradom, ali zatim erodira prema jugu da bi otkrio bazen i sunčanje na ravnim pločama stene. Kupatila su smeštena ispod travnate krovne površine koja je zakopana u padinu... Sa puta ispod, objekat izgleda kao nasip, monolit od tesanog kamena sa velikim okularnim otvorima. Zumtorov dizajn se odnosi na kopanje i nasipanje što je arhaično i primarno. Linearna praznina na krovu iznad dozvoljava svetlu da kreira traku dnevne svetlosti. Ovo je zatrpan, gotovo lavirintski svet čvrstoće i praznine u kojoj se zadržava banjska voda. Kombinacije svetlosti i senke, otvorenog i zatvorenog prostora i linearnih elemenata čine da osoba ima zaista bogato iskustvo, lutanjem puteva koji vode osobu do unapred određenih tačaka, ali im omogućava i da sami istraže druga područja.

Adekvatno iskorišćena prirodno bogata geografska područja otvaraju mogućnost ekonomskog razvoja i napretka stanovništva. Izgradnja objekata Terme Vals uticala je na uključivanje lokalnog stanovništva na tržište rada, omogućavajući im unapređenje kvaliteta života. Takođe, objekat je izgrađen od materijala koji su korišćeni za izgradnju koliba na tom području, što omogućava potpunu asimilaciju sa okruženjem, što je cilj ekološki i urbanistički održivog razvoja.

2.3 Restoran Garden Hotpot, Čengdu, Kina

Restoran se nalazi u jugozapadnoj Kini. Dizajniran na način da se u potpunosti uklapa u kulturne prakse lokalnog stanovništva. Potkultura i životni stil ovog geografskog područja postali su sinonim za Čengdu, koja je ekološki poznata kao „zelena pluća“ ove regije. Moderni stil potrošnje implementiran je u skladu sa ekološkim resursima i oblicima nastanjanja ovog područja. Restoran Garden Hotpot nalazi se u zaleđu grada Sanšeng, oko jezera skrivenog u šumi eukaliptusa. Polazeći od pretpostavke da oda najveće poštovanje prirodnom okruženju, tim arhitekata odlučuje da eliminiše arhitektonsku skalnu, izostavljajući zidove.

Prilikom izgradnje korišćeni su samo stubovi i daske koji sakrivaju zgradu u šumi. Konstrukcija se formira duž jezera i prepliće se između stubova i drveća. Tanki stubovi su ravnomerno raspoređeni na obe strane, a slobodna krivina krova formira nekoliko providnih okvira za gledanje, tako da se mogu posmatrati različiti pejzaži tokom celog procesa hodanja. Ukupan obim objekta je 290 metara, sa visinom od 3 metra. Širina varira u zavisnosti od prirodnog okruženja, što predstavlja maksimizirane potencijale izgradnje objekta u prirodnom okruženju.

Platforma je izrađena od antikorozivnog drveta, a krov je od pocinkovanog čeličnog lima, premazanog belom fluorokarbonskom bojom. Kao noseća konstrukcija koristi se niz čeličnih stubova prečnika 88mm, koja u mnogome odstupa od klasičnog arhitektonskog stila izgradnje, a koji se stapa u ravna stabla eukaliptusa i nestaje u prirodi. Proces izgradnje je bio izazov za čitav tim iz razloga što građevinski radnici, lokalni pečalbari nisu imali dovoljno kapaciteta, stručnog znanja i alata koji bi mogli da kanališu

ka izgradnji objekta koji se u ovoj meri stapa sa prirodnim okruženjem.

Da bi osigurali kvalitet, arhitektae su pojednostavile složene strukturne čvorove i izvršile strateška prilagođavanja na način koji su radnici mogli da primene plan. U celoj zgradi je primenjena tehnologija zavarivanja čeličnih konstrukcija, što u velikoj meri skraćuje period izgradnje i smanjuje troškove. Objekat odiše smirenim i elegantnim izgledom enterijera koji omogućava turistima stapanje sa okruženjem.

Rezultat istraživanja je uvid u moguće pravce promišljanja i eksperimentisanja na temu upotrebe prirodnih materijala i osvetljenja kod projektovanja podzemnih javnih objekata. Zaključujemo da i rigidno svedene forme primenom dinamičnih svetlosnih efekata, mogu dobiti dramatičan karakter. Kroz istraživanje smo uvideli da odgovarajućom kombinacijom boja i materija, kao i izraženim odnosom velikih i malih formi može da se postigne željeni faktor iznenađenja i mistična ambijentalna vrednost koja podstiče čulne receptore i metafizička iskustva korinika arhitektonskog prostora.

3. LOKACIJA

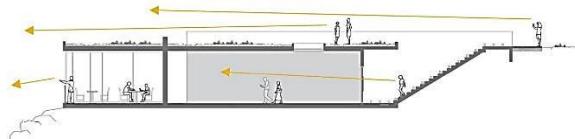
Novoprojektovani arhitektonski objekat nalazi se u selu Scourie, na severozapadnoj obali Škotske. Potencijal lokacije ogleda se u pogledu koji se pruža do mora koje se stapa sa nebom, dok se u vidokrugu nalaze zeleni pašnjaci puni raznovrsnog biljnog i životinjskog sveta. Ribolov je u ovoj oblasti popularan sport zbog velikog broja slatkovodnih jezera u kojima žive potočne pastrmke. Bistra voda i čisti pašnjaci koji se nalaze u ruralnom i za sada netaknutom delu sveta, uz ostatke kamenih sagrađenih skloništa predstavljaju turističku atrakciju za osobe koje vole život u prirodi.

4. KONCEPT

Analiza lokacije postavila je prve smernice u formiranju koncepta za projektovanje novog objekta. Gotovo nenaseљeno područje je bilo pravi izazov da se uklopi sa nečim novim, a da izgleda kao da je oduvek deo tog prostora. Kao što se u neposrednom okruženju mogu videti ostaci nekadašnjih građevina, koje se sada gotovo stapaju sa prirodom, tako novoprojektovana forma treba da odaje utisak kao da je izgrađena pre mnogo godina, a da se sada naziru smo njeni ostaci. Svođenjem kompletnog objekta ispod zemlje pružilo je mogućnost projektovanja dinamičnih formi unutrašnjeg prostora. Gube se fasade, a sa njima i prvi snažan utisak koji objekat treba da odaje posetiocu.

Međutim, kako je objekat ispod zemlje i ima samo naglašene ulaze, emotivni naboj koji se javlja kod posmatrača preko vizuelnog utiska, u ovom slučaju prelazi na čulne receptore i budi osnovne ljudske osobine kao što je radoznalost i istraživački duh. Gradnjom vertikalno na gore postiže se veliki broj panoramskih pogleda na more, ali se u istom trenutku i zatvara jedini pogled svim ostalim posmatračima koji stoje iza objekta. Projektovanjem ispod zemlje se ne ugrožava komfor postojećih kompleksa. Mogućnost korišćenja površinelokalnog prostora - parcele ostaje gotovo nepromenjena. Restoran je celom svojom površinom krova prohodan i pristupačan. Panoramski pogled sa vrha

litice ostaje nepromenjen, a ostvareni su i pogledi sa nižih visina [1]. Smanjenjem broja fasada, akcenat se stavlja na jednu preostalu fasadu koja je orjentisana ka moru. Kako bi se iskoristio pun potencijal koji pruža lokacija, čitava fasada je zastakljena otvorima od poda do plafona. Dve terase pružaju mogućnost sedenja na otvorenom sa istim pogledom.

Slika 1. Prikaz preseka kroz objekat sa pogledima

5. FORMA I FUNKCIJA

Estetika zauzima veoma značajno mesto u procesu stvaranja i oblikovanja. Ona je deo nas, sa nekim usklađenim i dokazanim vrednostima, kroz čitavu istoriju stvaralaštva. Obzirom na epohalne promene u procesu nastajanja različitih arhitektonskih formi, nekadašnje strogo poštovanje funkcionalnosti, ili još strožijeg formalizma, danas se zamenjuje stavom da se forma ničemu ne predodređuje. Ona je ishod čitavog spektra i uticaja prirodnih zakona, i njeno značenje se zasniva, ne samo prema geometrijskim zakonima već i društvenim, istorijskim i sociološkim kretanjima u društvu. Kroz opštu istoriju arhitekture, otkrivanjem inovativnih materijala, graditeljstvo je u nekim trenucima prestajalo da komunicira sa prirodom. Revolucija metala i stakla, kasnije betona koji je svojim velikim statičkim mogućnostima omogućio slobodniji arhitektonski izraz, potisnuli su upotrebu prirodnih materijala. Najzad, u vremenu industrijalizacije i standardizacije, nastajale su grandiozne veštačke ortogonalne forme, gde se pomalo gubila nit i ravnoteža arhitektonskog izraza u pogledu njenog osnovnog cilja i svrhe. Ljudi su u starim vremenima zaklon nalazili gde god da su mogli (po skrovitim mestima, koja su smatrali svojim domom). Pećine su bile prva čovekova skloništa, koje je priroda stvorila. Inspirisan idejom pećinskog života, objekat je dobio formu enterijera koja asocira na prostore unutar pećine. Veliki otvoreni prostori su povezani uskim prolazima. Kuhinja, srce svakog objekta, je centralno pozicionirana, dok su sale za ručavanje periferno i polukružno projektovane. Hodnici koji pevezuju veće prostorije međusobno se prožimaju formirajući tako manje prostore u kojima se nalaze toaleti i pomoćne prostorije.

Restoran je bruto površine 670 m², i neto 558 m². Sačinjavaju ga 4 osnovne funkcionalne celine: kuhinjski blok sa prostorijama za osoblje, sale za ručavanje, sanitarne prostorije i komunikacije [2].

Slika 2. Šema funkcionalnih celina restorana

Restoran poseduje 3 sale za ručavanje i jednu privatnu prostoriju ili separe, ukupnog kapaciteta 120 gostiju. Svaka sala je jedinstvene forme i oblika, što doprinosi faktoru iznenađenja koji je ovim pristupom projektovanju želeo da se postigne. Prva sala za ručavanje može da primi 42 gosta i najbolje oslikava boravak u pećini. Jedini izvor svetla koji prodire u prostor je preko plafonskog prozora širine svega 80 cm i dužine 3 m. Bez pogleda na enterijer, ceo fokus je stavljen na sam prostor i ambijent. Zidovi su prekriveni tesanim kamenom nepravilnih oblika i veličina. Uz ivicu gde se sučeljavaju plafon i zid ugrađen je sistem za kapilarno ispuštanje vode, koja lagano pada i prelazi preko kamenih zidova.

Duž horizontalnih zidova je zeleni pojas, prostor prekriven šljunkom, mahovinom i biljkama niskog rasta. Mobilijar je izrađen od punog drveta hrasta. Masivni stolovi pravougaonog oblika pozicionirani su u prostor tako da je svakom posetiocu pružen podjednak doživljaj prostora. Dinamično rešenje osvetljenja i tamni tonovi kreiraju ušuškan ambijent, a siva boja poda ističe svedene linije mobilijara i prirodnu boju drveta. Druga sala za ručavanje projektovana je na samom severozapadnom kraju objekta. Može da primi 28 gostiju. Ono što ovom prostoru daje posebnu notu su otvori od poda do plafona duž dva zida, pri čemu posetioци imaju pogled od 180 stepeni na more. Na samoj ivici litice proteže se pravougaona forma koja pomalo izvire van ose, čime se postiže subjektivni doživljaj lebdenja iznad padine. Primenjen je minimalistički pristup opremanja enterijera. Forme su jednostavne, svedene, linijske. Dekorativni elementi su izostavljeni, zidovi su „goli”, obloženi kamenim pločama.

Dizajn mobilijara je isti kao i u predhodnoj sali. Svedeni masivni drveni stolovi pozicionirani su neposredno do prozora. Treća sala za ručavanje je projektovana na severoistoku objekta. Najveća je od svih sala i može da primi 40 gostiju. Zbog svoje udaljenosti od glavnog ulaza u objekat, ovoj sali se može pristupiti i sekundarnim ulazom koji je neposredno do nje. Namenjena je većim grupama ili porodicama, pa je zbog toga opremljena velikim stolovima za po 12 osoba. Forma i pristup dizajniranju enterijera se nastavlja kao i u ostalim salama. Zidovi su svedeni, izostavljena je dekoracija. Jedinstvenost sale u odnosu na ostale prostorije, ogleda se u mogućnosti njenog proširenja. Sala poseduje izlaz na terasu koja je namenjena za igru dece ili u slučajevima kada je to neophodno proširenju kapaciteta.

6. ARHITEKTURA, MATERIJAL I OSVETLJENJE

6.1 Minimalistički pristup u arhitekturi

Minimalizam kao stil u arhitekturi vezuje se za period poslednje decenije dvadesetog veka. Kao osnovna karakteristika ovog stila ističe se jednostavnost i formalna redukcija. Minimalizam u arhitekturi se postavlja kao svojevrsni otpor dominantnoj potrošačkoj kulturi, populizmu, masovnoj kulturi i promoviše stil života prožet duhovnošću, jednostavnošću i skladom.

Minimalisti su kao osnovni koncept preuzeli manipulaciju elementima kao što su boja, tonovi, oblici, linije i tekstura. Ono što odlikuje ovaj stil je preciznost,

geometrija, ponavljajuće dekorativne šeme, ravne i jednolično obojene površine sa čistim bojama. Od materijala se najčešće koriste staklo, beton, čelik i prirodni kamen. Minimalizam u enterijeru karakteriše smanjivanje građevinskog i dekorativnog materijala. Odlika ovog stila jeste maksimalno slobodan prostor i funkcionalni enterijer. Polazna osnova minimalizma je „Manje je više“ (slogan nemačkog arhitekta Ludnjig Mies van der Rohe). Glavne figure koje se primenjuju su krug, pravougaonik, ravne vertikalne ili vodoravne linije. Broj boja u enterijeru je minimalan. Osnovne boje koje se koriste su neutralne i svetle nijanse prirodnih materijala.

Upotrebom prirodnih tekstura i geometrijskih oblika, kao i korišćenje svetla i senki daje ovom stilu prepoznatljiv karakter jednostavnosti i jasnoće. Akcenat se stavlja na prirodno osvetljenje i pažljivo pozicioniranje rasvete u prostoru, a unosi se minimalni broj predmeta i minimalno nameštaja. Minimalizam, bez obzira na sve gore navedene karakteristike odsustva nameštaja, predmeta i dekora nikada nije bio nadahnut siromaštvom i štedljivošću. Zapravo, on se pre svega smatra stilom bogatih, iako se primenjuju jednostavni funkcionalni oblici, lišeni ukrasa, obično se koriste savremeni industrijski oblikovani oblici i prirodni materijali koji na tržištu imaju visoku cenu.

6.2 Materijal

Kako je čovek deo prirode, razumljivo je i logično da i priroda bude deo čoveka. U projektu restorana predviđena je, u velikoj meri, upotreba prirodnih materijala zbog održavanja povezanosti čoveka i prirode, ali i zbog bolje implementacije novoprojektovane forme na zadati prostor. Spoj kamena i drveta predstavlja kombinaciju dva materijala koja je često bila prisutna u prošlosti, kao i danas pri gradnji objekata gde je cilj projektovanje imitacija prirodnih ambijenata kao što su u ovom slučaju pećine. Još od davnina, prirodni kamen bio je glavni materijal za gradnju, čemu svedoče brojna kamena zdanja, a pre svega zbog svoje nepromenljivosti kao osnovne njegove karakteristike.

Iako su projektom predviđeni armirano– betonski zidovi kao glavni konstrukcijski elementi zbog svoje nosivosti i jednostavnosti gradnje, prirodni lokalni kamen kao dekorativni element koristi se za oblaganje svih zidova. Kamen unosi u arhitektonski prostor neophodnu dozu elegancije, ali i udobnosti. Jedna od najznačajnijih karakteristika ovog materijala je igra boja i oblika, zbog čega se može reći da je svaki komad unikatan. Drvo, prirodan i originalan građevinski materijal koji zbog svoje svestranosti, originalnosti, raznolikosti i estetskih mogućnosti zadržava sve osnovne vrednosti u okviru arhitektonskog objekta u projektu restorana predstavlja drugi najupotrebljeniji materijal. Korišćeno je za izradu svih elemenata mobilijara jer doprinosi rustičnom izgledu enterijera, ali pruža i neophodnu dozu elegancije i luksuza.

6.3 Značaj osvetljenja

Prirodna svetlost i veštačko osvetljenje u arhitekturi predstavljaju dinamičnu i efemernu komponentu, odnosno, jedan od ključnih elemenata kojima se oblikuju atmosfera i karakter arhitektonskog prostora. Karakter arhitektonskog prostora uslovljen je nizom faktora koji ga

definišu, a osvetljenje predstavlja veoma značajnu komponentu. Pored toga što je funkcionalno neophodno za odvijanje predviđenih aktivnosti, osvetljenje ima veoma važnu ulogu u definisanju ambijentalnih vrednosti segmenata ili celine prostora. Ta uloga postaje još značajnija i uočljiva u prostorima koji treba da pruže izuzetno iskustvo korisnicima, kao što je to slučaj kod ugostiteljskih objekata [3].

Slika 3. Vizualizacija atmosfere u sali za ručavanje

7. ZAKLJUČAK

Minimalistički pristup u radu omogućava da forma i linije budu svedeni i odgovaraju okolnostima, što doprinosi elegantnom i svedenom izgledu enterijera. Ovakav način projektovanja omogućava razvoj pojedinaca, grupa i zajednica u skladu sa ekološkim okolnostima, što je jedini način ka maksimiziranju potencijala kvaliteta života uz očuvanje postojećeg prirodnog okruženja.

Ovakav stil gradnje ne utiče na smanjenje komoditeta i u skladu je sa tehničkim i tehnološkim dostignućima u oblasti građevinarstva, tehnologije materijala i prati savremene arhitektonske trendove koji smelo koketiraju sa tradicijom.

8. LITERATURA

- [1] Peni Spark, “*The Modern Interior*”, Reaktion Books, London, 2008.
- [2] Džordž Sevidž, “*Izvori moderne arhitekture i dizajna*”, Građevinska knjiga, Beograd, 2005.
- [3] Robert Venturi, “*Složenosti i protivrečnosti u arhitekturi*”, Građevinska knjiga, Beograd, 1999.

Kratka biografija:

Katarina Tričković rođena je u Pirotu 1995. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitekture– Dizajn enterijera odbranila je 2022.god.
kontakt: trickovic.keti10@gmail.com